

UTÓSZÓ

Baka István *Műveinek* első kötete a költő verseinek eddigi legteljesebb gyűjteményét tartalmazza. A versek gerincét a Jelenkor Kiadónál megjelent *Tájkép fohással* című kötet alkotja, mely bár posztumusz műként látott napvilágot, tartalmát még Baka állította össze. A *Tájkép fohással* 1996-os kiadása, melyet az Unikornis Kiadó híven követett 1998-as, Kormos István és Baka István verseinek közös kiadásában (A magyar költészet kincsestára, 66. kötet), két olyan verset tartalmaz, melyek nem szerepelnek a költő által kinyomtatott tartalomjegyzékben. Azzal, hogy a *Rapszódia* és a *Sellő-szonett* kikerül az *Új versek* ciklusból, meg kívánunk felelni a *Tájkép fohással* szerzői elképzelésének. Baka a nyomtatott tartalomjegyzékre utólag kézzel írta rá utolsó versének címét (*Üzenet Új-Huligániából*), melyet még fel kívánt venni gyűjteményes kötetébe. A *Sellő-szonett* korábban íródott, mint más, a kötetbe bekerült vers, a *Rapszódia* pedig a költő halála után került elő. Mindkettő a neki megillető, méltó helyet kapja a kötet függelékében, mely a *Tájkép fohással* eredeti kompaktságát és zártságát hivatott ellensúlyozni az oda fel nem vett, de Baka életében megjelent, valamint a hagyatékból előkerült versek, változatok és vázlatok közlésével.

A *Versek* függeléke tematikus szöveggenetikai, valamint formai nézőpontok szerint oszlik részekre. Minden esetben igyekeztünk egyfajta időrendi szemléletet is érvényesíteni a versek keletkezését és esetleges publikálását illetően. A tartalomjegyzék címlistáján szereplő első zárójeles évszám a keletkezési évre vonatkozik. (amennyiben az megállapítható), a második zárójeles egység tartalmazza az első, illetve kötetbeli publikáció dátumát. Amennyiben az első zárójeles évszám után nincs további jelzés a megjelenés dátumát, valamint helyét illetően, minden esetben a hagyatékból található kéziratok alapján történik a közlés. A függelék nem tartalmazza a zsengéket, fiatalkori költeményeket. Mind a Baka életében megjelent, mind a kéziratból történő közlések időrendi „kezdetét” a *Magdolna-zápor* verseinek keletkezési idejétől számítjuk. A függelék első része azokat a verseket tartalmazza, melyek Baka egyes köteteiben megjelentek, de gyűjteményes kötetébe (*Égtájak célkeresztjén* ill. *Tájkép fohással*) nem kerültek be (így a *Magdolna-záporból* később kimaradt *Hajnaltól reggelig*, *Szép fácska*, *dunna volt...*, *A lombon átszűrt*, *Már egyre több eget*, *Az udvar fája*, *Che*,

Temesvár után. Az erdőn; a Tűzbevetett evangéliumból kimaradt *Tószoknya*; a *Döblingből* kimaradt *To be or not to be*). Azok a versek is itt olvashatók, melyek csupán folyóiratokban, napilapokban léteznek (*Régi este, Ha volna, Nocturne, Évszakok, Köd, A hazatérő Thészeusz, Mozart-mambó*). A függelék e részében kap helyet Baka kötetbe fel nem vett, de folyóiratban megjelent verse, a *Sellő-szonett*. A függelék második és harmadik része a költő tréfás, illetve alkalmi verseit közli, bizonyítván, hogy minden komoly költészetet, még ha nem is gyakran, játékra csábít a rím, a metrum, s e játék során – a formát és a költői eszköztárat illetően – mesteri munkák születnek. Ilyen egyszeri művek az *Egy (kis) éjjeli zenetörténet*, *A hat tyúk*, a Délmagyarországot és a Virág cukrászdát megéneklő *Reklámversek*, a Lyukasóra felkérésére írott *Szonett-játék* vagy a Népszabadság hírlátékára szerzett *Ebergassing*. A *Vidám üzeneteket*, melyek a Kincskereső szerkesztőségében íródtak a nyolcvanas években, *Baka István vidám üzenetei* címmel Regős Helga publikálta a Tiszatáj 1996-os Baka- emlékszámban. A függelék negyedik részében variációk, töredékek és vázlatok olvashatók. Részben a költő életében megjelent folyóiratpublikációk azon darabjai tartoznak ide, amelyek újraközlés során alapvető átváltozáson mentek keresztül, részben azok a késznek aligha nevezhető versek, amelyek a hagyatékból kézirat formájában kerültek elő. A már publikált, a későbbi továbbírás következtében azonban már előszöveggé vált, illetve a kevés számban megmaradt kézirat variációk betekintést engednek néhány vers alakulástörténetébe. A *Bánat* kéziratának két részéből csupán az első, *A lombon átszűrt...* jelent meg önállóan. A *Szakadj, Magdolna-zápor*nak két, egymástól lényegesen eltérő változata van *Zuhogj, Magdolna-zápor* címmel. Az *Oly bizonytalanná* kötetváltozata két versszakból áll, a hagyatékban talált kézirat négyszakaszos. Az ugyancsak kéziratból most publikálásra kerülő *Esik* később *Ősz* majd *Október* címen nyerte el végső formáját. A *Téli dal* metaforái és a *Nocturne* a *Kép-epigrammák*ba kerültek, míg a *Téli reggel* már csak egyetlen szakaszból áll. A *hat tyúk* 1970-es változata kéziratból került elő. Itt jegyezzük meg, hogy számos verse címét Baka az egymást követő publikálások során megváltoztatta. A *Régi este Szép este* címen íródott, a *Ha minden széthull* kézirat címe *Balti Pályaudvar (Baltyijszkij Vokzal)*, a *Változatok egy orosz témára Álomban...* *Liszt Ferenc: En rêve. Nocturne* címen, illetve alcímen maradt fenn a kéziratok között. A *...nak* című vers *Ajánlásként* került gyűjteményes kötetbe, a *Körvadászat* először a *Régi vadászat*, a *Végvári dal* a *Balassi-ének* címet kapta. Az *Apokalipszis szakácskönyvéből* második része *Karácsonyi ének* címmel önállóan is megjelent. A puszta kötetkompozíciós,

vagy más okokból megváltoztatott címek esetében nem közöljük újra a verseket. A változatok között nem közlünk továbbá olyan verseket sem, melyek a későbbiekben változtatás nélkül nagyobb versegységek részei lettek. Ilyen a *Vörösmarty* című, 1972-es vers, mely *Vörösmarty. 1850* címmel került két részből álló versként publikálásra, vagy a *Háborús téli éjszaka* külön részekként – és címek alatt – is megjelent betétversei, a *Dal*, vagy a *Passió*. A *Mint vámpír...* kezdetű vázlatot három változatban Árpás Károly publikálta Varga Magdolnával közösen írt könyvükben (*Kettős tükörben. Cikkek, tanulmányok, verselemzések Baka István életművéről*, Szekszárd, 1998). Az *Anyakönyvi kivonat*, mely *Átutazóként* lett ismert, valamint a *Pügmalion* változata, a *Délután*. *Nyár*, a *Phaeton bukása* és az *[Oly messzi-messzi minden...]* kezdetű vázlatok kéziratban maradtak fenn. A vázlatok, szemben a függelék utolsó részének verseivel, verskezdemények. A függelék utolsó részének három versét, a *Bábjáték*, az itt új helyére kerülő *Rapszódia*, és a *Sztyepan Pehotnij feltámadása* címűt kéziratból közöljük. A *Rapszódia*, ahogy az *Anyakönyvi kivonat* is, Erdélyi Ágnes jóvoltából jelent meg a Forrás 1996-os, illetve az Új-Dunatáj 1998-as Baka Istvánról készített emlékszámában.

Ezúton szeretném köszönetemet kifejezni Baka Tündének, hogy rendelkezésünkre bocsátotta Baka István kézirateit, s hogy segítségünkre volt a kötet anyagának összeállításában. Külön köszönet illeti Ilia Mihályt nélkülözhetetlen szakmai segítségéért és támogatásáért.

Bombitz Attila

(A [Baka István művei. Versek](#) című kötetből.)

[← Előző oldal](#)